

“Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde tüm şartları göz önünde bulundurulduğunda makbuz hükmünde olan ibranamenin, sözleşmenin sona ermesinden itibaren 1 ay geçmesi şartına bağlanmasında hukuki yarar yoktur. Zaten ücretin tamamının ödenmesi ve bunun banka aracılığıyla ödenmesini şart koşan bu düzenleme, işçinin alacağının tamamına kavuşması amacı taşımaktadır. Bu anlamda bir aylık süre işlevsizdir ve çalışma barışını bozmaktadır. İş akdinin sona ermesi ile birlikte tüm sıcaklığı ile tarafların masaya oturup alacak verecek hesabı yaptıktan sonra yollarına devam etmelerinin önünde bir engeldir. Kaldı ki ibra için bir aylık süre öngörülmesi, bu süreçte anlaşmaya varmasına yasal engel olan bu durumda tarafların birbirlerine husumet besleyerek yargı yoluna başvurmalarının önünü açmaktadır. Bir aylık süre yönünden böyle bir kısıtlamaya gidilmesi yersizdir. Bu nedenle pratikte işçiyi korumak gibi bir amaca hizmet etmeyen, ayrıca taraflar arasındaki sözleşme özgürlüğüne aykırı bu 1 aylık süreye ilişkin kısmın iptali gerekmektedir. Böylece iş akdinin sona ermesi ile birlikte taraflar arasında yapılan anlaşma ile sorun tamamen çözülmüş olacak, işçi ile işveren arasında husumetin başlamasına mahal vermeden aralarındaki işçi işveren ilişkisi sona erecektir. İşverenlerin uzun ve masraflı yargılamalara katlanmasına gerek kalmaksızın ve geçen bir aylık sürede tarafların birbirine hasım olmadan aralarındaki bağ derhal sona erecek, işçi hakkına kavuşmuş olacaktır. Her ne kadar kanunu koyucu yine Yargıtay uygulamalarını esas alarak bu bir aylık süreyi öngörmüş ve gerekçe olarak da işverenin işçiye baskı yaparak ibraname alabileceğini ileri sürmüştü de uygulamada bu mümkün değildir. Zaten taraflar arasındaki iş akdi sona ermiştir. Burada baskı yapılması söz konusu olamaz. İş akdinin devamı sırasında alınması hali ise bu bir aylık süreye bağlı değildir. Bu süre olsa da olmasa da işveren tarafından iş akdi devam ederken alınabilir. Yani bu bir aylık süre buna engel değildir.

İPTALİ İSTENEN KANUN MADDESİNİN ANAYASA'ya ve AİHS'ye AYKIRILIĞI VE HUKUKİ GEREKÇESİ :

Anayasa'nın 2. maddesi (Cumhuriyetin nitelikler- Hukuk devleti) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir. (AYM, E.2023/161, K.2024/53, 22/02/2024, § ...) (AYM, E.2017/48, K.2017/129, 26/07/2017, § ...)

Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesi gereği kanunlar kamu yararı amacıyla çıkarılır. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre kamu yararı genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Kanunun amaç ögesi bakımından Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için çıkarılmasında kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir. Kanunun kamu yararı dışında bir amaçla yalnız özel çıkarlar için veya yalnızca belirli kişilerin yararına olarak çıkarılmış olduğu açıkça anlaşılabilirse amaç unsuru bakımından Anayasa'ya aykırılık söz konusudur. (AYM, E.2023/161, K.2024/53, 22/02/2024, § ...)

Diğer yandan kanun koyucu, takdir yetkisi kapsamındaki düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin de bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır. Söz konusu ilke, kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin bulunmasını

gerektirmektedir (AYM, E.2020/95, K.2022/3, 26/1/2022, § 17; E.2019/88, K.2022/159, 13/12/2022, § 28).(AYM, E.2023/161, K.2024/53, 22/02/2024, § ...)

Bu bağlamda anlaşma için bir aylık sürenin geçmesini beklemek, bu düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasındaki makul dengeyi sağlamadığından bu kuralın ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Hukuk devletinin temel unsurlarından biri de belirlilik ilkesidir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup kişinin kanundan belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğini bilmesini zorunlu kılmaktadır. Kişi ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlayabilir. Hukuki güvenlik ilkesi bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2020/80, K.2021/34, 29/4/2021, § 25; E.2022/9, K.2022/80, 21/6/2022, § 11).

Bu kapsamda yapılan değerlendirmede işveren ve işçi arasında yapılan iş sözleşmesinde bir aylık sürenin beklenmesi, hukuki yarar sağlamayan keyfî bir düzenlemedir, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerine aykırıdır. Süre sınırlaması sebep unsurunda sakatlık bulunduğundan ölçüsüzdür. Genel düzenleme içeren bu hüküm kamu yararı da taşımamaktadır.

Anayasa'nın 5. (Devletin Temel Amaç Ve Görevleri-kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 5. maddesinde "Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır." denilmektedir. Buna göre kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak devletin temel amaç ve görevlerindendir.

Anayasa'nın 5. maddesinde; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Buna göre bireylerin yaşam şartlarının iyileştirilmesi ve hak ve özgürlüklere ulaşmalarının önündeki her türlü engelin kaldırılması devletin anayasal bir ödevidir. (Tuğçe Akgül Maraş, B. No: 2019/6744, 1/11/2023, § ...)

Bu kapsamda yapılan değerlendirmede bir aylık süre hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayan, işçinin maddi haklarına ulaşmasının önünde ekonomik engel oluşturan bir düzenlemedir. Bu sınırlama devletin temel amaç ve görevlerine aykırıdır. Bu engelin kaldırılması devletin yükümlülüğüdür.

Anayasa'nın 13. maddesi (Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 13. maddesinde "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." denilmektedir.

Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkedен oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen sınırlamanın amaca ulaşmaya elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise hakka getirilen sınırlama ile amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt ilkelerine uygun olması gerekir.

Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki, ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

Bu kapsamda yapılan değerlendirmede ilgili madde ibra sözleşmesi için bir aylık sürenin geçmesinin beklenmesi, sınırlamanın belirtilen gerekçelerle amaca ulaşmaya elverişli olmadığı, amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmaması nedeniyle gereklilik ölçütüne aykırı olduğu, hakka getirilen sınırlama ile amaç arasında makul bir dengenin gözetilmemesi nedeniyle orantılılık ölçütüne aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

Anayasa'nın 35. maddesi (Mülkiyet Hakkı) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 35. maddesinde "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlandırılabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz." denilmektedir. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2018/106, K.2019/80, 16/10/2019, § 14). Bu bağlamda, mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile

bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

Bu bağlamda mülkiyet hakkı, maddi varlığı bulunan taşınır ve taşınmaz mal varlığını kapsadığı gibi maddi bir varlığı bulunmayan hak ve alacakları da içermektedir. İbraya konu tazminatının konusunu bir kısım para yani taşınır malın oluşturduğu gözetildiğinde iş sahibinin mal varlığına dâhil olan veya zilyetliğinde bulunan tazminatın maddi varlığa ilişkin olduğu ve mülk teşkil ettiği açıktır.

Bu süre sınırlaması ile tarafların ibra akdinin geçersiz olacağı düşüncesi ile bir ay beklemleri ve bu sürede işçinin alacağına kavuşamaması mülkiyet hakkının ihlalidir. Bunun yanı sıra bir an için bu düzenlemenin işçiyi koruma amacıyla getirildiği düşünülse de itirazın gerekçesi kısmında açıklandığı üzere bu süre işçinin, haklarına bir an önce kavuşmasına halel getirmektedir.

Anayasa'nın 48. maddesi (Çalışma Ve Sözleşme Hürriyeti) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın "Çalışma ve sözleşme hürriyeti" başlıklı 48. maddesinde "Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir./ Devlet, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır" denilerek çalışma ve teşebbüs özgürlüğü güvence altına alınmıştır.

Çalışma özgürlüğü, kişinin çalışıp çalışmama, çalışacağı işi seçme ve çalıştığı işten ayrılma özgürlüğünü güvence altına alır. Çalışma özgürlüğü, ücretli olarak bağımlı çalışma hakkını olduğu kadar iktisadi ve ticari faaliyet yapma ve mesleki faaliyette bulunma hakkını da içerir. Çalışma özgürlüğünün bir parçası olan özel teşebbüs özgürlüğü de her gerçek veya özel hukuk tüzel kişinin tercih ettiği alanda iktisadi-ticari faaliyette bulunmak üzere teşebbüs kurabilmesini, dilediği mesleki faaliyete girebilmesini ve faaliyetiyle mesleğini devletin veya üçüncü kişilerin müdahalesi olmaksızın dilediği biçimde yürütebilmesini güvence altına almaktadır (AYM, E.2015/34, K.2015/48, 13/5/2015; E.2019/48, K.2019/74, 19/9/2019, § 14; E.2022/109, K.2023/125, 13/07/2023, § 22).

Sözleşme özgürlüğü devletin, kişilerin istedikleri hukuki sonuçlara ulaşmalarını sağlaması ve bu bağlamda kişilerin belirli hukuki sonuçlara yönelen iradelerini geçerli olarak tanınması, onların iradelerinin yöneldiği hukuki sonuçların doğacağını ilke olarak benimsemesi ve koruması anlamına gelmektedir. Sözleşme özgürlüğü uyarınca kişiler, hukuksal ilişkilerini özgür iradeleriyle ve sözleşmelerle düzenlemekte serbesttir. Anayasa'nın anılan maddesinde koruma altına alınan sözleşme özgürlüğü, sözleşme yapma serbestisinin yanı sıra yapılan sözleşmelere dışarıdan müdahale yasağını da içerir (AYM, E.2017/154, K.2019/18, 10/4/2019, § 11).

İş sözleşmesinin sona ermesinden itibaren 1 ay içinde ibra sözleşmesinin yapılmaması sözleşme hürriyetini sınırlamaktadır. Zira burada taraflar, sözleşme yapılsa dahi sözleşmenin geçersiz olduğu düşüncesindedir.

Anayasa'nın 49. maddesi (Çalışma hakkı ve ödevi) uyarınca yapılan değerlendirmede;

Anayasa'nın 49. maddesinde de çalışmanın herkesin hakkı ve ödevi olduğu, devletin çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağı belirtilmiştir.

Çalışma hakkı, kişiye bağlı olarak herkese tanınan bir hak olmasının yanı sıra asgari koşulları devletçe düzenlenen bir haktır. Devlet, bu düzenlemelerle sadece işçileri değil, aynı zamanda kamu düzenini koruyan kurallar da koyar. Bu nedenle devlete karşı belirli sınırlar içerisinde, belirli şartların gerçekleşmesine bağlı olarak ileri sürülebileceği kabul edilse de zorlayıcı bir yaptırım içeremez, yargı yoluyla talep hakkı vermez. Kişi bu hakkını ancak iş ve çalışma olanağı varsa kullanabilir.

Geçmişten günümüze süregelen çalışma hakkını düzenleyici devlet müdahaleleri, genellikle işveren karşısında güçsüz olan işçiyi korumak düşüncesine dayanmıştır. Bir başka deyişle, çalışma özgürlüğünden çalışma hakkına geçişin sürekli dayanağını oluşturan ekonomik ve sosyal yönden güçsüz işçinin korunması fikri hemen her alanda (çalışma süresi, çalışma yaşı, ücretler gibi) işverenin sözleşme serbestisini sınırlama yönünde gelişmiştir.

Bu kapsamda yapılan değerlendirmede bu sürenin işçiyi koruyucu bir yanının olmadığı aksine süreci uzatarak ve taraflar arasındaki uyuşmazlığı sürüncemede bırakarak çalışma barışını bozduğu sonucuna varılmıştır.

Netice itibarıyla ibra sözleşmelerinde bir aylık süre şartının bulunması Anayasa'nın Hukuk devleti, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırma yükümlüğünü, Mülkiyet Hakkı, Çalışma Ve Sözleşme Hürriyeti ve Çalışma hakkı ve ödevi maddelerine aykırılık teşkil ettiği anlaşılmıştır.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 43. maddesinin 3. fıkrası uyarınca Mahkemenizce re'sen gözetilecek diğer gerekçeler de göz önünde bulundurularak iptal kararı verilmesi talep olunur.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ: Yukarıda açıklanan gerekçelerle;

1- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 152/1 maddesi uyarınca,

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun;

"Ceza koşulu ve ibra" madde başlığıyla düzenlenen 420. maddesinin 2. fıkrasında yer alan;

"...ibra tarihi itibarıyla sözleşmenin sona ermesinden başlayarak en az bir aylık sürenin geçmiş bulunması,.."

ibaresinin

Anayasanın 2., 5., 13., 35., 48. ve 49. maddelerine aykırı olması nedeniyle re'sen Anayasa Mahkemesine itiraz yoluna başvurulmasına ve hükmün bu ibaresinin İPTALİNİN istenilmesine,

2- 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 40. maddesi uyarınca;

a- Başvuru kararının aslı ile tutanağın ve dava dosyasında yer alan evrakın onaylı birer örneğinin oluşturulacak dizi listesine bağlanılarak bir dosya halinde Anayasa Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

b- Başvuru dosyasının Anayasa Mahkemesine gönderilmesinden itibaren 5 ay BEKLENİLMESİNE, bu süre içinde karar verilmezse davanın yürürlükteki hükümlere göre (Anayasa Mahkemesinin kararı esas hakkında karar kesinleşinceye kadar gelmesi halinde Anayasa Mahkemesi hükmüne uyulması koşuluyla) SONUÇLANDIRILMASINA,

3- Sayın Mahkemenin iptal yönünde tam bir kanaate ulaşmaması ve gerek görmesi halinde 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 43/1. maddesi uyarınca, bilgilendirilmemiz halinde, hazır BULUNULACAĞINA,

4- 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 41/2; "İtiraz yoluna başvuran mahkemede itiraz konusu kuralın uygulanacağı başka dava dosyalarının bulunması hâlinde, yapılmış olan itiraz başvurusu bu dosyalar için de bekletici mesele sayılır." maddesi uyarınca mahkememizde birçok davanın bekletici mesele yapılacağı, bu minvalde tüm dosyalardaki yargılamaların uzayacağı anlaşılmakla hak kayıpların mahal vermemek adına sayın Anayasa Mahkemesince uygun görülmesi halinde itirazların İVEDİ OLARAK değerlendirilmesinin istenilmesine,

5- Kararın bir nüshasının bilgi amaçlı olarak taraflara tebliğine,"